

TRIVSEL KAN BLIVE ET TYRANNI

Alle kan blive enige om, at børn skal trives, og derfor er det også svært at anfægte skolens trivselsmålinger. Men vi skal være opmærksomme på, at trivselsundersøgelser kan fremme bestemte normer og øge presset på de elever, der falder uden for normen, lyder det fra professor Venka Simovska.

Af MAJ JUNI

Trivselsmålinger giver børn en mulighed for at være kritiske overfor skolelivet. De får en stemme. De får lov til at reflektere over, hvordan de har det. Men det påvirker også børns selvbillede, når vi beder dem om at forholde sig til, hvordan de trives. Det mener professor Venka Simovska fra DPU, Aarhus Universitet. Hun forsker i skoleudvikling, trivsel og læring og er bekymret for, om vi med trivselsmålingerne udvikler det, hun kalder for 'et trivselstyranni'.

"Der mangler et kritisk blik på trivselsfænomenet både i Danmark og internationalt. Men det er svært at være kritisk overfor et koncept og en udvikling, som alle er enige om. Hvem kan være uenig i, at skolerne skal stræbe efter at øge elevernes trivsel? Netop derfor mener jeg, der er en række aspekter af trivselsbegrebet, som vi skal gå kritisk til," siger Venka Simovska.

Det er blandt andet den måde, trivselsundersøgelserne er skruet sammen på, Venka Simovska kritiserer.

"I de nationale målinger er trivsel defineret som en oplevelse af optimal psykosocial funktion i relation til ens skolegang. I den optik betyder trivsel altså, at eleverne har det godt med sig selv, med skolen og med deres venner. At de er engagerede og motiverede til at lære. Det er den mest udbredte opfattelse af trivsel, og den definerer trivsel som et spørgsmål om at være veltilpasset i skolen. Det, mener jeg, er en meget snæver forståelse," siger Venka Simovska og efterlyser mere plads til diversitet, ligesom begrebet skal tænkes bredere og i samspil med en række andre faktorer.

"Det at have det godt i skolen kan afhænge af mange ting, og det er svært at putte i en snæver ramme. Skal vi måle elevernes trivsel – og det kan der være mange gode grunde til – så bør vi måle på en række andre faktorer, som spiller ind på trivslen. Det kan være læreplaner, lærernes stress, skolens fysiske og psykosociale miljø, arbejdsbyrden og ikke mindst elevernes indflydelse på alle disse faktorer," siger Venka Simovska.

Pres for at passe ind

Når trivslen kun bliver et udtryk for positiv tænkning med lykke som et mål, skal vi ifølge Venka Simovska tage de kritiske briller på. For hvem siger, at smertelige eller >

»Der er børn, der kan opleve skyld eller skam forbundet med ikke at leve op til den norm, der bliver sat.«

Venka Simovska

svære oplevelser ikke på lang sigt kan være med til at styrke trivslen? Er det et mål i sig selv altid at være glad?

”Vi skal også kigge på, hvilke muligheder eleverne har for at udfolde sig som subjekter, og ikke bare på, hvordan de kan efterleve en norm, som er tilpasset den gennemsnitlige danske elev,” siger Venka Simovska.

Hun er bekymret for de børn og unge, der falder uden for normen, f.eks. socioøkonomisk eller kulturelt. Risikoen er, at børn, der er forskellige fra flertallet, oplever trivselsmåliger som noget, der øger presset på dem i forhold til at passe ind.

”Vi skal være opmærksomme på, at der er børn, der kan opleve skyld eller skam forbundet med ikke at leve op til den norm, der bliver sat. Der er en risiko for, at de internaliserer følelsen af, at der er noget galt med dem, fordi de ikke trives, så de oplever, at det er dem og ikke skolen eller normen, der er noget galt med.”

Hun mener, at trivsel i stedet skal defineres som børns mulighed for at få indflydelse på, hvem de er, hvad de kan blive, og hvor de hører til – deres mulighed for at transcender normerne og udvikle sig som subjekter.

”Børn og unge mennesker skal udforske, hvad der får dem til at trives og have det godt. Hvad kan de selv gøre for at øge deres trivsel? Hvordan kan de ændre omgivelserne og udøve deres indflydelse i skolen? Det er afgørende for deres trivsel.”

Trivsel giver bedre PISA-resultater

Det er selvfølgelig positivt, at skolen med de årlige trivselsmålinger får sat fokus på ele-

Venka Simovska påpeger, at skolens store fokus på trivsel bunder i en forestilling om, at elever skal trives, så de kan lære mere. Så de i sidste ende kan få høje karakterer og klare sig bedre i PISA-test.

vernes trivsel, understreger Venka Simovska, men påpeger samtidig, at målingerne også skaber en u hensigtsmæssig sammenligningskultur blandt skolerne.

”De begrænser deres fokus til de områder, der indgår i målingerne, og skaber samtidig en situation, hvor skolerne sammenligner sig med hinanden frem for at fokusere på arbejdet med den feedback, de får fra undersøgelserne, og bruge den til at forbedre skolens miljø.”

I den optik bliver trivselsmålingerne et overvågningsinstrument frem for et udviklingsredskab, advarer hun.

”Hele idéen om at måle og lave hurtige sammenligninger for at skabe mere konkurrence er en neoliberalistisk tankegang, der ikke nødvendigvis giver en udvikling af det pædagogiske arbejde,” siger Venka Simovska og tilføjer, at vi skal være opmærksomme på, at trivsel som koncept ikke pr. automatik er godt.

”Trivselsbegrebet i dag er skruet sammen sådan, at det i sidste ende handler om at ska-

be resultater i form af gode karakterer. Elever skal trives, så de kan lære mere, så de kan få bedre karakterer. Trivsel bliver groft sagt et spørgsmål om at fungere godt, så man kan klare sig bedre i f.eks. PISA-undersøgelserne,” siger Venka Simovska, der gerne vil have os til at diskutere, hvad trivsel gør, i stedet for hvad trivsel er.

”Trivsel kan være tyrannisk og dermed gøre skade, men det kan også gøre meget gavn i udviklingen og forbedringen af skolerne, hvis man som del af trivslen etablerer stærke læringsfællesskaber for alle elever.” ■

VENKA SIMOVSKA Professor på DPU, Aarhus Universitet. Afdeling for Pædagogisk Psykologi. Forsker i skoleudvikling, trivsel og læring og er leder af AU Ideas-centeret 'Forskning i Sundhedsfremmende og Bæredygtig Skoleudvikling'. Hun underviser på Masteruddannelsen i sundhedspædagogik og koordinerer desuden EERA (European Educational Research Association).